

Redactare, tehnoredactare: Andreia E. Breaz

Lector: Robert Laszlo

Ilustrația copertei: Sebastian Țineghe

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POP, FELICIAN

Țipătul cenușii / Felician Pop; Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2018

ISBN 978-606-730-372-8

821.135.1

© Felician Pop

Toate drepturile sunt rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a acestei ediții fără acordul scris al Editurii Ecou Transilvan și al autorului este interzisă, considerată ediție pirat și se pedepsește conform legii.

Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2018

Editor: Nadia Fărcaș

e-mail: office@edituraecou.ro

telefon: 0745.828.755; 0364730441

www.edituraecou.ro

Nemul kultural

Felician Pop

Țipătul cenușii

Ecou Transilvan

2018

CUPRINS

Nem(a) kultura!	5
Umbrela lui Manci	7
Sindromul Arsenie Boca	9
Rugina Cortinei de Fier.....	12
Agheasma la robinet.....	14
Imre Toth – sătmăreanul definitiv.....	16
Neastâmpăratul vlădică.....	20
Uglar	26
Foriș.....	28
Telefonul de la miezul nopții	30
Apă chioară și agheasmă.....	32
Uff! Stranierii aceștia!	34
Un artist al cetății	36
Pălinca – între simbol și bagatelă.....	38
Jurnalul unei zile (încă) senine	40
O, biet artist!	42
Despre omul pustiu.....	44
Lecția de la Școala de Asfaltangii.....	46
Marea Hârțogăreală.....	48
Oamenii mlaștinilor	50
O cetate uitată: Sătmarul	52
O poveste cu Dinu Patriciu	54
De ce iubesc unii străini România?.....	56
Știri și capcane.....	58
Degete	60
Rânduri pe o mantie ponosită	62
Cu clasa.....	64
Fitness cerebral	66
Spre o nouă Zi.....	68
Dau și eu un târnăcop!.....	70
Nume de școli și neant.....	72
Un Icar comunist ne-a (re)dat zborul.....	74
Ca rața prin apă.....	76
Idei de-a gata.....	78
O pensulă și-un sac de bani	80

Lebede și anvelope.....	83
De ce-aș citi? Și totuși.....	86
Negație și abnegație.....	90
Și jurnaliștii se sinucid, nu-i așa?.....	94
Pasztory – un călugăr blestemat?.....	96
Copilăria. Între dulce și amar.....	100
Educația. Între unu și șapte ani.....	103
Meserieeee!.....	106
Oameni și animale.....	109
Un bun român: Dumnezeu!.....	111
Ai un minut?.....	114
Mutați pe Facebook!.....	117
Despre ospitalitatea prădalnică.....	120
Natural!.....	123
La Veleatino, sub umbra prietenoasă a muntelui.....	126
Diasporeniei.....	129
Poptămașii.....	132
Creier flămând.....	135
Ignoranță și trufie.....	138
Cina elefanților.....	141
Fără armură.....	144
Sătmarul mașinilor zburătoare.....	148
Despre cenușa înălțimilor.....	151
Dreptate și Voie.....	154
Un gol de memorie: frigiderul plin.....	158
Nu-mi place statul rus, dar îi iubesc pe ruși!.....	161
După o jumătate de veac.....	164
Despre ultima carte.....	167
Cine mai încapă în poză?.....	170
Precum Gauguin.....	173
Umbra care sporește.....	176
Plastic!.....	179
Notarul lui Păsulă.....	182
Nevorbiții.....	186
Amprenta.....	189
Nevroza, ca o glumă bună.....	192
Despre, fier, durere și memorie.....	195
Hai-hui, prin Vaslui.....	198
Acvariul Facebook.....	201
Zbor neîmpiedicat de stele.....	204

Să nu ucizi?.....	207
Bârloguri și inox.....	210
Pe firul apei.....	213
Când scriem profesor cu “P” mare!.....	216
Turismul cu bavețică.....	219
“Brandza” – un cuvânt românesc internațional.....	222
Negativiștii.....	226
Dracul și lemnele.....	229
Mihai.....	232
Folkul românesc s-a născut la Satu Mare!.....	235
Mitificări și mistificări.....	238
Oameni, până la sfârșitul vieții.....	241
Providențialii.....	244
Prea ca de la țară.....	247
Vasile Iovdi – un român din dreapta Tisei.....	250
1971.....	253
Leru-i ler, bănuț din cer!.....	256
Peste gard, în Ucraina.....	260
Une vie.....	263
Despre câinele disciplinat.....	266
Satu Mare – discurs despre periferie.....	269
Între oglinzi paralele: regele Carol al II-lea și Traian Băsescu.....	272
Oameni și case.....	275
Fericirea de a te rata.....	278
Și primarii visează, nu-i așa?.....	281
Atenție la secolul IV!.....	284
Consum stradal.....	287
Misterele lui Blidaru.....	290
Despre sluga ticăloasă.....	293
Cititorul de cântece.....	296
Despre cântec și despre luri.....	299
Forja.....	302
De ce nu-mi plac noile filme românești.....	305
Fericirea răului cel mic.....	307
Vara indiană a lui Ion Vădan.....	310

Nem(a) kultura!

O infatigabilă cățărătoare politică îmi spunea mai an că vrea să ajungă directoare pe undeva, indiferent unde, numai să fie! A tot scormonit lista de la partid și, cum nimeni nu se înghesuia, s-a autopropus drept directoare la Arhivele Statului. Nu ar fi fost mare lucru să obțină postul cu pricina, doar partidul ei se afla la guvernare și mai numise pe criterii absolut arbitrare tot felul de inși pe funcții care li se potriveau precum nuca în perete.

La întrebarea mea dacă are cunoștințe de arhivistică necesare, juna mi-a răspuns dezinvoltă că, bineînțeles, știe multe, că doar a făcut și ea Istorie în clasa a XII-a. Cu asta, subiectul s-a închis, între timp partidul a căzut de la Putere și nimic nu a rămas din visele de mărire ale cucoanei, decât povestioara de față.

În baza aceluiași principiu conform căruia burghezul gentilom a constatat că vorbește în proză, în ultima vreme, tot soiul de amatori, care nici măcar nu știu să se exprime corect în limba română au început, nitam – nisam, din avanpostul imposturii pure, să dea lecții despre cultură.

Normal, au făcut și ei în clasa a XII-a ceva istorie, ba chiar și limba română, au fost chiar și la două spectacole de circ și la unul stradal, undeva pe afară, așa că, de la înălțimea acestei

uriaeșe experiențe, pot să dea năucitoare lecții despre ceea ce ar trebui să fie fenomenul cultural la Satu Mare.

Desigur, în manualul de română de clasa a douăsprezecea nu este specificată foarte clar diferența dintre cultură și divertisment, așa că acești manageri ad-hoc trec cu lejeritate frontiera dintre ele, mai ales că vameșul discernământului artistic doarme foarte adânc.

După părerea acestor inși, lansările de carte, expozițiile de artă sunt învechite, cum desigur, învechită este și *Iliada* lui Homer care are, iată, o vechime de aproape trei milenii!

Pericolul este ca acești indivizi absolut orbi din punct de vedere cultural să urce la volanul deciziei și să calce pe accelerație.

Superficialitatea, manifestările la plezneală, copiate în grabă de te miri unde, făcute de oameni care nu au niciun fel de profunzime spirituală devin tot mai agresive și tind să ia locul culturii adevărate, singura care poate contura profilul identitar real al acestor locuri.

Dar este în zadar să încerci să le explici ceva inșilor aceștia. Pentru un dialog sau chiar o confruntare cordială, ar trebui să aibă în spate măcar un vagon de cărți citite. Și nu unul cu cenușă și mărunță spoială conjuncturală.

Umbrela lui Mancî

Dacă aș face rememorarea personajelor care se plimbau cândva pe străzile Sătamăruului, nu aș putea să trec peste amintirea celei care a fost Mancî. Mancî, Nebuna!

O femeie durdulie, aranjată ca o adevărată doamnă, era văzută în fiecare zi patrulând prin oraș. Vară, iarnă, ploaie sau secetă, Mancî era mereu înarmată cu o umbrelă sănătoasă, din acelea făcute pentru a ține o viață. Nimeni nu a văzut vreodată deschisă umbrela aceea, rostul ei era unul exclusiv pu-nitiv.

Fără să fie plătită de către cineva, Mancî a noastră era mai eficientă decât întreaga Poliție Locală de astăzi. Pentru că ea, în nebunia ei ușor trucată, îi pedepsea rapid și direct pe toți cei care încălcau regulile buneii cuviințe.

Dacă observa că vreun trecător aruncă pe stradă o hârtie, Mancî se repezea asupra lui ca o adevărată harpie și îl coto-nogea fără milă. Nimic nu-i scăpa acestui cerber urban sui-generis. Mulți îi știau de frică și aveau mare grijă ca în prezența ei să nu comită vreun pocinog.

Făcea rondul pe Corso, bolborosind la nesfârșit tot soiul de amenințări la adresa țărănoilor care nu știu să se comporte cum trebuie când ajung la oraș. Nici n-ai fi zis că-i nebună, numai felul amenințător în care își ținea umbrela putea să te

bage un pic la idei. Și pentru că îmbrăcase străveziul strai al nebuniei, Mancii își permitea să facă aprecieri în gura mare, nu doar la adresa imprudenților necivilizați, ci chiar se obrăznicia cu tot soiul de remarci despre orânduire.

Odată, pe timpul lui Ceaușcă, la o măcelărie s-au băgat picioare de porc. Celor care nu au trăit vremurile acelea, le vine greu să-și imagineze ce coadă uriașă s-a făcut în fața magazinului.

Printre „rândași”, iată că Mancii se apucă să vocifereze: „Ziceți că sunt nebună, dar dacă aici e plin de picioare de porc, spuneți-mi unde sunt porcii?” Consternare. O tăcere stânjenitoare întreruptă de aceeași Mancii care s-a și grăbit cu răspunsul: „Vă spun eu, mergeți la gară, să vedeți vagoanele pline cu carne, care merg la ruși!”

Ca și Gusti, alt personaj pitoresc al Sătmarului, și Mancii a dispărut de mult din peisaj. Uneori, în locul polițiștilor locali care se plimbă abulici prin oraș cu mapa sub braț, parcă aș fi mai mulțumit s-o văd pe guraliva de Mancii, altoindu-i cu râvnă pe cei care fac mizerie sau se comportă indecent pe stradă. Chiar că ar avea ce „lucra” acum, femeia aceea!

Sindromul Arsenie Boca

Suntem – indubitabil – un popor extrem de optimist, care este convins că orice necaz ar avea, un scurt pelerinaj la mormântul unui călugăr poate să rezolve cele mai dificile probleme. Dacă există pelerinaje la Lourdes ori la Fatima, de ce nu am avea și noi unul, la Prislop?

Este ciudat că, până nu demult, habar n-avea nimeni de puterea taumaturgică a acestui călugăr, mort chiar în preajma revoluției din 1989! Ani de zile, nimeni nu a scos o vorbuliță despre minunile călugărului. Brusc, ca după o iluminare, Prislopul îngropăciunii sale rivalizează acum, cel puțin din punctul de vedere al numărului vizitatorilor, cu orice stațiune turistică. După Maglavit, pe harta miracolelor autohtone a apărut acum Prislopul. Zeci de mii de credincioși se perindă anual în pioase alaiuri pe la mormântul lui Arsenie Boca, perceput ca un soi de intermediar funerar între om și divinitate. Toți cei care merg acolo, sau, mă rog, aproape toți, pornesc de la o socoteală lumească. Adică, mai precis, vor ceva de la Cel de Sus. Sănătate, fericire, prosperitate, întoarcerea soțului la căminul familial, chestii domestice până la urmă.

Nicăieri în Europa civilizată nu a mai apărut de peste un veac vreun sfânt sau vreo minune. Moda marilor revelații mistice s-a cam încheiat și orice demers de a mai resuscita cumva

credința aproape stinsă a occidentalilor se lovește de neîncrederea apaticilor, dar pragmaticilor credincioși din apusul Europei. Pe acolo, oamenii știu de multă vreme că nu are niciun sens să te încrezi în vreo minune ca să-ți meargă bine. Trebuie să ai un plan principal și, dacă ești american, chiar și un plan B. Noi nu avem astfel de planuri, ci doar unul singur. Acela de a face un mic pelerinaj la modestul mormânt al unui călugăr care a suferit foarte mult în vremea interstițiului totalitar. Ei bine, acest martiraj musai trebuie să îmbrace hlamida hieratică a sacralității conjuncturale. Arsenie Boca este un portal dinspre cele văzute spre cele nevăzute. Este clar, minunile se țin lanț, vindecări, rezolvări de situații fără ieșire și multe altele. Majoritatea pelerinilor susțin, cu mâna pe inimă, că după vizitarea sfântului mormânt au avut adevărate experiențe, dacă nu chiar revelații cvasi-mistice.

Efectul de placebo sacralizat funcționează încă din zorii omenirii, așa că nici nu merită să aprofundăm acest subiect.

Este evident că avem mare nevoie în vremurile acestea de un astfel de sfânt, de fapt, o supapă miraculoasă și universală a unor frustrări și refulări personale, îndelung reprimare.

Interesant este faptul că imaginea oficială a părintelui Boca este una de tinerețe, ca și în cazul lui Mihai Eminescu, măcar că părintele a trăit până spre 80 de ani. Desigur, fotografia aceea vag cristică este mai impresionantă. Nu avem nevoie în această demonstrație de imagologie bine studiată, de un moșneguț anemic cu barba colilie în vânt, ci de un tânăr cu ochi adânci și figură blajină.

Dacă fenomenul va lua amploare, încet vor rămâne fără pâine psihiatrii, psihologii, consultanții în afaceri și într-un final, chiar și medicii. Este mult mai confortabil și mai ieftin să-ți rezolvi problemele direct cu divinitatea, decât să cauți de-a surda niște adjuvanți tereștri!

Nu cred că este ceva rău în aceste exerciții de turism mistic. Poate că oamenii au nevoie și de o dungă psihedelică în existența lor cenușie. Atâta doar că, alături de bătălia pentru agheasmă de la Bobotează, ori îmbrâncelile de la pupatul moaștelor, ca să nu mai vorbim de faraonica și bizara Catedrală a Mântuirii Neamului, pelerinajele acestea ciudate la mormântul unui sfânt nou-nouț sunt dovada elocventă a retardului social în care trăim.

A crede că poți să-ți reglezi relația cu Dumnezeu la modul acesta carnavalesc nu este altceva decât o naivitate înduioșătoare. A-ți negocia sănătatea și fericirea lângă crucea unui mormânt este semnul cel mai limpede că suntem foarte departe de trăirea mistică reală, cea profundă și discretă.

Între timp, bătrânul călugăr cu poză din junețe va mai face, fără doar și poate, un șir incalculabil de minuni.

Eu personal, o aștept pe aceea după care poporul meu își va regăsi o cadență europeană demult pierdută. Dar cum nu prea cred în minuni, mă întreb oare ce am putea face aici, pe pământ, pentru asta...

Rugina Cortinei de Fier

Au trecut aproape trei decenii de la dărâmarea zidului Berlinului, această sumbră materializare a Cortinei de Fier, cea care a despărțit vreme de aproape o jumătate de secol Europa de Vest de cea de Est.

În Decembrie 1989, părea că și în România comunistă cortina aceasta oribilă a fost distrusă, odată cu dictatura nemiloasă a lui Nicolae Ceaușescu. Dar totul nu a fost decât un joc părelnic. Cortina nu a fost sfâșiată, ci doar puțin zgâriată, doar se știe prea bine că fierul, mai ales atunci când are o origine totalitară, este extrem de rezistent.

Astăzi există două păreri cvasi-generale: una care susține că în România nu s-a schimbat nimic în acești ani, iar alta care admite că s-a mai schimbat câte ceva, dar nu neapărat în bine.

Nostalgiile au în esență mai mult reverberații biologice decât sociale, vârstnicii duc mai degrabă dorul tinereții pe veci pierdute și nu cel după un regim agrest.

Un cumplit paradox făcea ca România anului 1989 să fie mult mai comunistă decât însăși patria acestui regim, URSS, unde secretarul general al PCUS, Mihail Gorbaciov, demarase o curajoasă politică de restructurare și transparentizare a sistemului totalitar. Poate și de aceea, despărțirea aparentă de

trecutul inuman și autoritarist a fost cea mai sângeroasă pe meleagurile noastre, din întreaga Europă comunistă.

Au murit atunci aproape 1500 de oameni, printre care îi putem include, desigur, și pe cei doi soți Ceaușescu, împușcați în grabă, dar cât se poate de oportun pentru noii stăpâni, la Târgoviște, chiar în prima zi de Crăciun.

Ceea ce a urmat nu a fost nici pe departe o lume a libertății și prosperității, așa cum a visat-o în acele zile de iarnă un popor obidit și înfometat.

„Comunizmu’ n-o muritu’, numa’ on ptic s-o hodinitu’!” a și urmat reacția populară la epoca de tranziție.

Avem oare deja o confortabilă și temeinică perspectivă temporală pentru a putea încerca o analiză structurală a noii societăți românești post-decembriste?

Vechile structuri s-au topit insidios în cele noi. Schimbarea mult visată însă nu se poate face printr-o lege și nici măcar printr-o execuție „la nivel înalt”.

Rugina vechii Cortine de Fier s-a depus, subtil, dar tenace, pe principalele conducte care duc spre o normalitate minimală.

Celebrul regizor polonez Krzysztof Kieslowski spunea că toți cei care au trăit în regimul comunist, fie că au fost de partea acestuia, împotriva lui, sau indiferenți, sunt marcați pe vecie de tarele acestuia.

Oare schimbarea biologică a generațiilor va duce în mormânt și „rugina” Cortinei de Fier?

Agheasma la robinet

Dezbaterea privind obligativitatea predării religiei în școli a primit alte conotații în contextul recentelor atentate teroriste din vestul Europei. Foarte mulți analiști și sociologi susțin ideea unei laicizări a învățământului, militând pentru ideea despărțirii totale a școlii de biserică.

Religia este – în viziunea acestora – o chestiune de convingere intimă, și este periculos să extrapolăm forța majoritară a unui cult asupra minoritarilor. Prezența icoanelor, a crucifixului în clase, poate leza convingerile unor prunci născuți și educați într-o altă religie. Adepții acestei teorii consideră că educația religioasă ar trebui organizată pe lângă biserici, iar religia să nu mai fie o materie școlară ca oricare alta, cu note, absențe și alte inadvertențe care nu slujesc în niciun fel ideea de sacralitate. Alți gânditori, dintre care se detașează Andrei Pleșu și Nicolae Manolescu, propun un altfel de model de educație religioasă și anume una ecumenică, mai degrabă de istoria religiilor, echidistantă, care să asigure o cultură religioasă și nu un prozelitism primitiv.

Este evident că educația religioasă a românilor este una pur rudimentară, iar generațiile mai vechi chiar au scuza de a fi fost educați într-un stat totalitar, în care religia era percepută drept o toxină periculoasă.

Desigur, nici căderea în cealaltă extremă, a unei habotnicii fără nuanțe, nu reprezintă cheia rezolvării acestei probleme.

Este destul să vedem la știrile TV îmbulzeala sălbatică pentru agheasmă sau călcarea în picioare, doar pentru a pupa cât mai repede, sfintele moaște. Ca să nu mai vorbim despre hilara idee de a sfinți uzina de apă, astfel ca enoriașii să aibă acces la apa sfințită acasă, direct de la robinet. Avem de-a face mai degrabă cu palierul pur epidermic al unei credințe, forma ritualului nu prea are fond transcendental, astfel că nici biserica nu este altceva decât un soi de firmă de prestări servicii, unde în schimbul a trei mătăanii, două rugăciuni și o sută de lei, ai putea negocia cu Cel de Sus niscaiva avantaje personale, pentru tine și familia ta.

După ce poporul acesta a suferit crunte dezamăgiri cu cârmuitorii pământeni, respectiv politicienii, nu i-a mai rămas decât să se încreadă în mila divină.

Ar fi foarte interesant de aflat cam cum se raportează mulțimile acestea furioase care iau cu asalt zidurile bisericilor în zilele de hram și praznic, la ideea luminoasă a Dumnezeirii. Ce înțeleg oare moșii aceștia gomoși, babele acelea oțărâte, din blândețea și serenitatea propovăduită de Mântuitor?

Întrebări evident retorice, dar cred că este deja momentul ca și în acest domeniu, al educației religioase, să ne aliniem la exigențele lumii civilizate, iar credința să capete un spor de sinceră profunzime, departe de vulgarizatorii care împodobesc icoana Maicii Domnului cu stridente beculețe multicolore.